

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİİYARBAKIR ŞUBESİ

2010 – 2019 YILLARI ARASI

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE RAPORU

23 HAZİRAN 2020
İHD DİİYARBAKIR ŞUBESİ

AÇIKLAMA

Bu raporda yer alan veriler ve verilere ait bilançolar, İnsan Hakları Derneği (İHD) Diyarbakır Şubesine 2010-2019 yılları arasında yapılan bireysel başvuruların derlenmesi sonucunda hazırlanmıştır. Başvuruculara ait kişisel ve özel bilgilere, raporda yer verilmemiştir.

Raporda yer alan bazı veriler, mağdur ve tanık beyanlarına dayandırılan iddialardır. Ancak, ilgili kurum veya kişilerden, iddiaların aksini ispatlayacak beyan ve açıklamalar yapılmadıkça, iddialar doğru ve gerçek olarak kabul edilecektir. İddialara ilişkin yeni veriler gündeme geldikçe, raporda yer alan ilgili bölümler güncellenecektir. Rapordan çıkarılabilir veya kesinlik kazandırılarak raporda tutulmaya devam edilecektir.

YAYINA HAZIRLAYAN

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ
İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE İLE MÜCADELE KOMİSYONU

İÇİNDEKİLER

- AMAÇ VE KAPSAM
- GİRİŞ VE DEĞERLENDİRME
- BİLANÇOLAR VE GRAFİKLER
- BULGULAR VE TESPİTLER
- TALEPLER VE ÖNERİLER

AMAÇ VE KAPSAM

İşkence ve Kötü Muamele ile Mücadele Komisyonumuzun yaptığı çalışma kapsamında 2010-2019 yılları arasında şubemize hak ihlali iddiasıyla yapılan toplam (3.569) başvuru incelenmiştir. Son 10 yıllık periyotta yapılan bu başvurular içerisinde, kamu görevlilerince “fiziksel şiddet” uygulanıp mağdurların vücut bütünlüğü üzerinde yaralanma neticesi doğuran eylemlere ilişkin 690 başvuru çalışma konumuz olmuştur. Bu çalışmada ölçüt olarak kamu görevlilerini, güvenliklerinden sorumlu oldukları mağdurlara yönelik hedef gözeterek gerçekleştirdikleri, mağdurların vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan (kaba dayak, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, kesici aletle yaralama, ateşli silahla yaralama, haya burma, falaka, kırbaç hortum vb. ile vurma, diğer fiziksel müdahaleler, saç sakal bıyık yolma, boğma girişimi, vb.) “yaralama” iddialı eylemleri alınmıştır. Doğrudan fiziksel acı doğuran başvurular inceleme konusuna dahil edilirken kamu görevlilerinin gerçekleştirdikleri şiddet fiilleri, uluslararası hukuk tanımlamaları ve uygulamaları ışığında incelenerek değerlendirme yapılmıştır. Bu başvurular içerisinde hasta mahpuslar, sağlığa erişimin engellenmesi, küfür, hakaret, aşağılama, tehdit, sözlü taciz, göz yaşartıcı kimyasallara maruz bırakma, hijyen koşullarının sağlanmaması dahil edilmemiştir.

Bu çalışmanın esas amacı son 10 yılda yapılan başvurulardaki mağdurun vücut bütünlüğü üzerinde yaralanmalara yol açtığı iddia edilen fiziksel şiddet uygulayıcıları, mağdurları, kronolojik şeması ve uygulanan mekânların haritasını ortaya çıkarmaktır.

GİRİŞ VE DEĞERLENDİRME

İşkence, devletler veya devlet erkini kullanan güçler tarafından bireylerin ruhsal veya fiziksel olarak algılama yeteneklerinin azalması veya ortadan kaldırılmasını hedefleyen eylemler bütünüdür. Genellikle suçu ikrar etme veya işlenmiş suç ile ilgili delil toplamak için yapılan işkence 5237 sayılı yeni TCK’nın 94. Maddesinde suç olarak kabul edilip “Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine aşağılanmasına yol açacak davranışlar” olarak tanımlanmıştır. İşkencenin yıllarca sistematik bir şekilde insanlar üzerinde baskı kurma, zor kullanma ve yıldırma aracı olarak kullanılması neticesinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1987 yılında ‘İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşmeyi kabul etmiştir.

İşkence ile mücadele için yasaların değiştirilmesi olumlu olmakla birlikte ne yazık ki tek başına yeterli olmamaktadır. Zira yapılan yasal değişikliklere rağmen uygulamada işkence failleri halen cezasız bırakılmakta faillerin tespit edilip cezalandırılması konusunda gerekli hassasiyet gösterilmemekte ve yapılan işkencelere göz yumulmaktadır. Türkiye’de toplumdaki farklı düşünce-ses ve dinamikler üzerinde bir yıldırma aracı olarak uygulanan işkence eylemi, son yıllarda sokakta, kırsal bölgede, kolluk birimlerine ait zırhlı araçlarda, emniyet binalarında, karakollarda, cezaevlerinde ve diğer yaşam alanları ile kamusal alanlarda artarak devam etmiştir ve etmektedir. Kolluk kuvvetlerine karşı açılan davalar işkencecilerin yargı kararıyla korunması ile kapanmıştır. Savcılık aşamasındaki birçok dosyada takipsizlik kararı verilmiş, açılan davalarda sanıklar beraat ettirilmiştir. Ancak işkence eylemine maruz bırakılan mağdurlara yönelik olarak kamu malına zarar verdikleri ve memura mukavemet ettikleri gerekçesi ile karşı davalar açılmış ve mağdurlar cezalandırılmıştır.

Uluslararası Sözleşmeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre kamu gücünü kullanan kişilerin; hücrede tutma, küfür ve hakaret-aşağılama, kendisine veya yakınlarına yönelik öldürme tehdidi, işkenceye görsel/işitsel tanıklık ettirme, yüksek sesle müzik ve marş dinletme, anlamsız istemlere itaat etmeye zorlama, ajanlık teklifi, göz bağlama, tokat, tekme, yumruk, vücudun tek bir noktasına sürekli vurma, haya burma, falaka-cop-sopa-kırbaç-hortum vb. ile dövme, saç-sakal-bıyık yolma, sıkı kelepçe uygulaması, boğma girişi, kesici alet-ateşli silah-plastik mermi- biber gazı kapsülü vb. ile yaralama, aşırı fiziksel aktiviteye zorlama, sözlü cinsel taciz, cinsel içerikli hakaret, cinsel saldırı/tecavüz tehdidi, fiziksel cinsel taciz, makat araması, çıplak arama, soyma, sürtünme, tecavüz, el ve ayağa ters kelepçe, askı, düz askı ya da çarmıh, ayaktan ters askı, uzun süre aynı pozisyonda durmaya zorlama, göz yaşartıcı kimyasallar, havasız bırakma, soğuk-sıcak ortamda bekletme, basınçlı-soğuk su, elektrik, işeme ve dışkılamanın engellenmesi, yeme içmenin kısıtlanması, hücrede tecrit, hijyen koşullarının sağlanmaması, uyutmama, sağlığa erişimin engellenmesi, bilmediği ilacı içmeye zorlama gibi eylemleri işkence ve kötü muamele kapsamına girmektedir.

2010-2019 yılları arasında şubemize yapılan başvurularda, vakaların yıllara ve aylara göre dağılımında; ülkenin içinde bulunduğu politik durum, devlet güçleri ve PKK arasındaki çatışma ortamı ve çatışmaların yoğunluk derecesi, devletin Kürt meselesine yaklaşımı, seçim dönemlerinde hükümetin izlediği politikalar, hükümetin hapisanelere ilişkin izlediği politika ve hapisane doluluk oranları, toplumsal gösteri ve yürüyüş hakkına ilişkin politikalar etkili olan başlıca unsurlardır. Süregelen otoriter uygulamaların ve şiddet dilinin yoğun olarak kullanıldığı, ötekileştirici, hedef gösterici siyasetin etkin olduğu dönemlerde bu vakaların doğrusal bir oranla arttığı gözlemlenmiştir. Devlet ve hükümet yetkililerinin Kürt meselesi başta olmak üzere benzeri sorunlara müzakere ve diyalog yöntemini benimsediği, barışçıl bir dil ve üslup kullandığı dönemlerde bu iddialarla şubemize başvurunun görece azaldığı görülmektedir.

Adli mercilerin toleranslı ve keyfi tavırları, işkence ve kötü muamele suçlarına davetiye çıkarmakta, faileri cesaretlendirmekte, mağdurların ise hak arama konusunda çekinmesine sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak mağdurların büyük çoğunluğu işkencenin adli mercilere taşınmasını istemeyerek şikâyetçi olmaktan kaçınmaktadırlar. Yapılan suç duyuruları, ihbarlar, çeşitli idari başvurular neticesinde çoğunlukla failer hakkında adli ve idari işlem başlatılmaması; takipsizlik, beraat vs. cezasızlık kararlarının tayin edilmesi; failer açısından yaptıkları eylemlerin meşru olduğu, sınırsız şiddet kullanımları önünde herhangi bir yasal engel bulunmadığı, kamu gücünü elinde bulunduran mercilerce korundukları algısına sebep olmakta, bu hukuksuzluk silsilesi de beraberinde daha büyük hukuksuzluk ve travmalar getirmektedir.

Özellikle Kürt meselesinin demokratik müzakere ve diyalog yöntemi ile çözümüne yönelik 2013-2015 yılları arasında sürdürülen çatışmazlık halinin 24 Temmuz 2015 tarihinde başlayan silahlı çatışmalar, şehir merkezinde başlatılan askeri operasyon ve süresiz ve kesintisiz sokağa çıkma yasakları ile bozulmasının ardından işkence ve kötü muamele vakalarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Hakeza 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişiminin ardından hükümetin izlediği politikalar, ilan edilen Kanun Hükmünde Kararnameler, kolluk gücüne verilen sınırsız yetkiler ve cezasızlık politikaları son yıllarda artan işkence ve kötü muamele vakalarının artışı tetikleyen önemli etmenler olarak göze çarpmaktadır. Hükümetin özellikle

2016 yılından beri sürdürmekte olduğu baskıcı, toplumun tüm muhalif kesimlerini sindirmeyi hedefleyen politikaları neticesinde raporumuza yansıyan verilerden de görüleceği üzere, hapishanelerde, kamusal alanlarda, kapalı mekanlarda, kırsalda alanlarda işkence/kötü muamele vakaları gittikçe artış göstermiştir.

İşkence-kötü muamele ve diğer kamu görevlilerinin fail olduğu suçlara ilişkin Bağımsız Soruşturma Organlarının kurulmaması, soruşturma işlemlerinin yine aynı birimde görevli görevlilerce yapılması, savcılığın titiz bir şekilde araştırma yapmaması ve yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin ise değerlendirmeye tabi tutulmaması, Savcılığın olaya resen ve derhâl el koymamasının, delilerin toplanması ve muhafazası konusunda önemli bir kısım eksikliğin yaşanmasına sebep olduğu, soruşturma sonucunda elde edilen delillerin kovuşturma açılan nadir vakalarda mahkemelerce kapsamlı bir analize tabi tutulmaması, olaya ilişkin soruşturmanın ve kovuşturmanın makul süratte yürütülmemesi karşılaşılan yargısal sorunlardır.

Yargısal sorunlara ek olarak işkence ve kötü muamelenin her geçen gün artarak devam etmesi ve olağanlaşmış olması kuşkusuz devlet kurumları yetkililerinin şiddeti normalleştirmesinde; işkenceyi kamu gücünü kullanarak gerçekleştiren faillerin durumunu meşrulaştırma dilini kullanması ve gerekçe üretmesi, silah kullanma yetkisinin sınır tanımaz bir hale getirilmesi gibi etkenler oldukça etkilidir. Cezasızlık ödülüne giden süreçte bu gibi etkenler önceki basamakları oluşturmaktadır. Kamu gücünü kullanan kişilere tanınan sınırsız yetkiler, kişinin yaşam hakkını elinden almakta veya işkence sonrası yaşamında birçok travmatik sonucu da beraberinde getirmektedir. Kolluğun sahip olduğu sınırsız yetkileri artıran bir düzenleme de 2007 yılında **Polis Vazife Ve Salâhiyet Kanununda yapılan değişikliklerdir. Bu değişiklikle birlikte özellikle gösteri ve yürüyüş ve barışçıl protesto hakkına** yönelik olmak üzere kolluğun müdahalesi gerekçesiyle gelen başvurular yoğunlaştığı raporumuzda da gözlemlenmiştir. Kullanılan şiddet dili, yaşanan her vakayı olağanlaştırmakta, yeni vakalara davetiye çıkarmakta ve işkenceyi hayatın normali haline getirmektedir. Topluma ve bireye sirayet eden ve kökleşen bu algı yine toplum içerisinde şiddeti doğurmaktadır.

Raporumuz dahilince incelenmiş olan tüm vakaların fiziksel olmasının yanı sıra duygusal, ekonomik ve psikolojik tahribat yarattığı unutulmamalıdır. Üretilen fiziki şiddet her ne kadar somut manada mağdurun vücut bütünlüğüne yöneltilmiş olsa da, neden olduğu psikolojik tahribat; mağdurun ailesinde, yakın çevresinde ve olayın tanığı olan toplumda da etkilerini gösterebilmektedir. Özellikle işkence ve devlet yetkilileri eliyle uygulanan şiddet vakalarının artış göstermesi, toplumun diğer bireylerinde yaşam hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı başta olmak üzere birçok konuda güvensizlik ve kaygıyı beraberinde getirmektedir. Bu kaygı ve güvensizlik durumu, hem her bir bireyin hem de kolektif olarak tüm toplumun sağlıklı gelişimini olumsuz anlamda etkileyen önemli bir etmen olarak önümüze çıkmaktadır.

İşkence ve kötü muamele vakalarında bir başka eksiklikler ise adli muayene ve raporlamalardır. Başvurucuların aktardığına göre İstanbul protokolü ilkelerinin ihlal edildiği görülmektedir. Adli tıp değerlendirmelerinin sağlık birimleri olmayan ve güvenlik güçlerinin kontrolünde olan mekanlarda yapılması sağlık çalışanlarının bağımsız ve özgürce mesleki sorumluluklarını yerine getirmesini engellemektedir. Değerlendirilmelerin bu mekanlarda yapılması, adli muayene odalarına kolluk personelinin gözetimindeki mağdur ile birlikte girmesi, sağlık çalışanının muayeneyi titizlikle yapmaması/yapamaması, sağlık çalışanları boyutunda ciddi bir ihlalle yol açmakta, gözetimine alınanlar yönünden ise güven duygularını, mahremiyet ve özerkliklerini ortadan kaldırarak ortamı işkenceye açık hale getirmektedir. Son on yıllık

ışkence ve kötü muamele başvuru beyanlarına bakıldığında özellikle OHAL ilanı ile birlikte tıbbi değerlendirme sürecinde temel uluslararası düzenlemeler, İstanbul protokolü ilkeleri, ulusal düzenlemelerin yanı sıra tıp mesleğinin etik ve mesleki standartlarının dikkate alınmadığını ve bu durumun sağlık alanında kalıcı bir sorun haline geldiğini düşündürmektedir. İşkence ve kötü muamele mağdurunun vücudundaki izlerin kapsamlı ve bütünlüklü bir tıbbi değerlendirmeyle raporlandırılmadığı her durum yargı sürecinde (soruşturma ve kovuşturmayı) olumsuz etkilemektedir.

Günümüzde şiddet olayları 90'lı yılları aratmayacak sıklıkta gerçekleşse de, yöntemsel olarak birçok açıdan değişikliklerde söz konusudur. Bu değişiklikler aynı zamanda kişinin özel bilgilerini teşhir eden, hayatın olağan akışını bozan, ciddi ekonomik ve ruhsal baskı yaratan, kayıt dışı gözetim fiziki takip, tehdit ve taciz gibi yöntemlere dönüşmektedir. İşkence ve kötü muamelenin bugün tüm Türkiye şehirlerine yayılmış olduğu açık bir gerçektir. Her ne kadar raporumuz 2010-2019 yılları arasındaki ihlal başvurularını kapsamışsa da özellikle Mart 2020 tarihi itibarı ile bu döneme bakıldığında kolluk güçlerinin Edirne'den Kars'a, Mersin'den Bartın'a kadar tüm şehirlerde; verilmiş olan aşırı yetkilerinin kullanımı yaşam hakkı ihlallerine yol açmıştır.

Dünya genelinde ve Türkiye'de birçok alanda şiddeti durdurmaya yönelik önlemler alınmasına rağmen şiddetin halen yoğun bir şekilde devam etmesi devlet erkinin faille bir suç ortaklığı içinde olduğunu ispat etmektedir. Bu suç ortaklığı, ideolojik söylemler, Kürt meselesine karşı duruş, bu karşı duruşa yönelik üretilen bölgesel politikalar ile sağlanmış görünmektedir. Modern Devlet mefhumu, toplumsal düzeni hukuksal yargı araçlarını kullanarak inşa etmeye çalışır. Normal şartlar altında Modern devlet sahip olduğu doğru ve yanlışın muhakemesini insanların kendilerine bırakmaz ve dolayısıyla onların bu konudaki otoritelerini tanımaz. Fakat günümüzde devlet, yargıya ve kolluk güçlerine tanıdığı özerklik ile tam tersi bir pratik içerisinde. Hukuksal şiddeti kendi düzen araçlarıyla birlikte gerçekleştirmektedir. Bu şiddetin tablosu aşağıda grafiklerle ve bilançolar olarak verilmiştir.

BİLANÇOLAR VE GRAFİKLER

2010 YILI

2010 yılında 5'ü kadın, 5'ü çocuk ve 29'si erkek olmak üzere toplam 34 başvuru alınmıştır.

FAİL

1. POLİS: 24
2. GARDİYAN: 5
3. ASKER: 4
4. KORUCU: -
5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: -
6. DİĞER: 2

MEKÂN

1. CEZAEVİ: 4
2. GÖZALTINDA: 10
3. GÖZALTINA ALINIRKEN: 1
4. SOKAKTA: 12
5. KIRSAL BÖLGE: -
6. ZIRHLI ARAÇ: 3
7. ASKERİYE: -
8. DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK VB.): 4

2011 YILI

2011 yılında derneğe işkence ve kötü muamele iddiasıyla toplam 66 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 9'u çocuk, 4'ü kadın ve 62'si erkektir.

FAİL :

1. POLİS: 38
2. GARDİYAN: 28
3. ASKER:-
4. KORUCU:-
5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN:-
6. DİĞER: -

MEKÂN:

1. CEZAEVİ: 27
2. GÖZALTINDA: 12
3. GÖZALTINA ALINIRKEN:9
4. SOKAKTA: 15
- 5.KIRSAL BÖLGE:-
6. ZIRHLI ARAÇ:-
7. ASKERİYE:-
8. DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK, ADLİYE VB.):

2012 YILI

2012 yılında derneğe fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplam 61 başvuru yapılmıştır. Bu başvurulardan 5'ı çocuk, 13'ü kadın,48'ü erkektir. Ayrıca bu başvuruların 5 tanesi 50 yaş üstü kişiler oluşturmaktadır.

FAİL :

1. POLİS: 27
2. GARDİYAN: 19
3. ASKER: 9
4. KORUCU: 1
5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: 1
6. DİĞER: 3

MEKÂN:

1. CEZAEVİ: 19
2. GÖZALTINDA: 15
3. GÖZALTINA ALINIRKEN:8
4. SOKAKTA: 16
- 5.KIRSAL BÖLGE: 2
6. ZIRHLI ARAÇ: 8
7. ASKERİYE: 1
- 8.DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK VB.): 1

2013 YILI

2013 yılında derneğe gelen işkence ve kötü muamele başvurusu sayısı 50'tir. 50 başvurunun 4'ü kadın 46'sı erkektir. (9 ÖLÜM)

FAİL :

1. POLİS: 19
2. GARDİYAN: 17
3. ASKER: 7
4. KORUCU:-

MEKÂN:

1. CEZAEVİ: 18
2. GÖZALTINDA: 7
3. GÖZALTINA ALINIRKEN:4
4. SOKAKTA: 18

5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: 5**6. DİĞER: 2****5. KIRSAL BÖLGE: 1****6. ZIRHLI ARAÇ:1****7. ASKERİYE: 6****8.DİĞERKAMUKURUMLARI(HASTANE, VALİLİK VB.****2014 YILI**

2014 yılında toplam 72 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 5'i kadın, 67'u erkektir. Ayrıca bu başvurularda 7'i çocuk ve 8'i 50 yaş üstü yurttaşlar bulunmaktadır. 3 kişi yaşamını yitirmiştir.

FAİL :**1. POLİS: 26****2. GARDİYAN: 20****3. ASKER: 12****4. KORUCU: 5****5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: 14****6. DİĞER: C.evi yönetimi: 12****MEKÂN:****1. CEZAEVİ:37****2. GÖZALTINDA:8****3. GÖZALTINA ALINIRKEN:8****4. SOKAKTA: 34****5.KIRSAL BÖLGE:4****6. ZIRHLI ARAÇ:1****7. ASKERİYE:2****8.DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK, İŞ YERİ VB.):2****2015 YILI**

2015 yılında şubeye fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplamda 46 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 5'si çocuk,3'i kadın,42'i ise erkektir.

FAİL :**1. POLİS: 22****2. GARDİYAN: 13****3. ASKER:-****4. KORUCU: 1****5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: 6****6. DİĞER: 4****MEKÂN:****1. CEZAEVİ:13****2. GÖZALTINDA: 4****3. GÖZALTINA ALINIRKEN:7****4. SOKAKTA: 19****5.KIRSAL BÖLGE:-****6. ZIRHLI ARAÇ:2****7. ASKERİYE:-****8. DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK, İŞ YERİ VB.): 4****2016 YILI**

2016 yılında derneğe fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplam 79 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 5'i kadın 74'ü erkektir. Bu başvuruların 2'si ölüm 1'i ağır yaralanmadır.

FAİL :

1. POLİS: 30
2. GARDİYAN: 42
3. ASKER: 9
4. KORUCU: 2
5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN:-
6. DİĞER: -

MEKÂN:

1. CEZAEVİ: 45
2. GÖZALTINDA: 5
3. GÖZALTINA ALINIRKEN: 9
4. SOKAKTA: 17
5. KIRSAL BÖLGE: 2
6. ZIRHLI ARAÇ: 2
7. ASKERİYE:-
8. DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK VB.): -

2017 YILI

2017 yılında derneğimize fiziksel şiddet ve kötü muamele iddiasıyla toplam 100 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 10'u kadın, 4'ü çocuk, 90'ı erkektir. 1'i ölüm 3'ü ise yaralanmadır.

FAİL

1. POLİS: 18
2. GARDİYAN: 74
3. CEZAEVİ YÖNETİMİ: 1
4. ASKER: 17
5. KORUCU: 0
6. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: 0

MEKÂN

1. CEZAEVİ: 73
2. GÖZALTINDA: 4
3. GÖZALTINA ALINIRKEN: 5
4. ZIRHLI ARAÇ: 5
5. SOKAKTA: 6
6. KIRSAL BÖLGE: 2
7. ASKERİYE: 0
8. DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK VB.): 0

2018 YILI

2018 yılında fiziksel şiddet iddiasıyla toplam 99 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların 18'i kadın 81'i erkektir. 1 çocuk, bir 50 yaş üstü yurttaş bulunmaktadır.

FAİL :

1. POLİS: 20
2. GARDİYAN: 72
3. ASKER: 6
4. KORUCU: -
5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN: -
6. DİĞER: c.evi yönetimi :-

MEKÂN:

1. CEZAEVİ: 78
2. GÖZALTINDA: 5
3. GÖZALTINA ALIRKEN: 7
4. SOKAKTA: 8
5. KIRSAL BÖLGE:-
6. ZIRHLI ARAÇ: 2
7. ASKERİYE:-
8. DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK, İŞ YERİ VB.): -

VB.): -

2019 YILI

2019 yılında fiziksel şiddet iddiasıyla toplam 82 başvuru yapılmıştır. Bu başvurulardan 30 kadın, 52 erkek, 15 i ise 50 yaş üstü kişilerden oluşmaktadır.

FAİL :

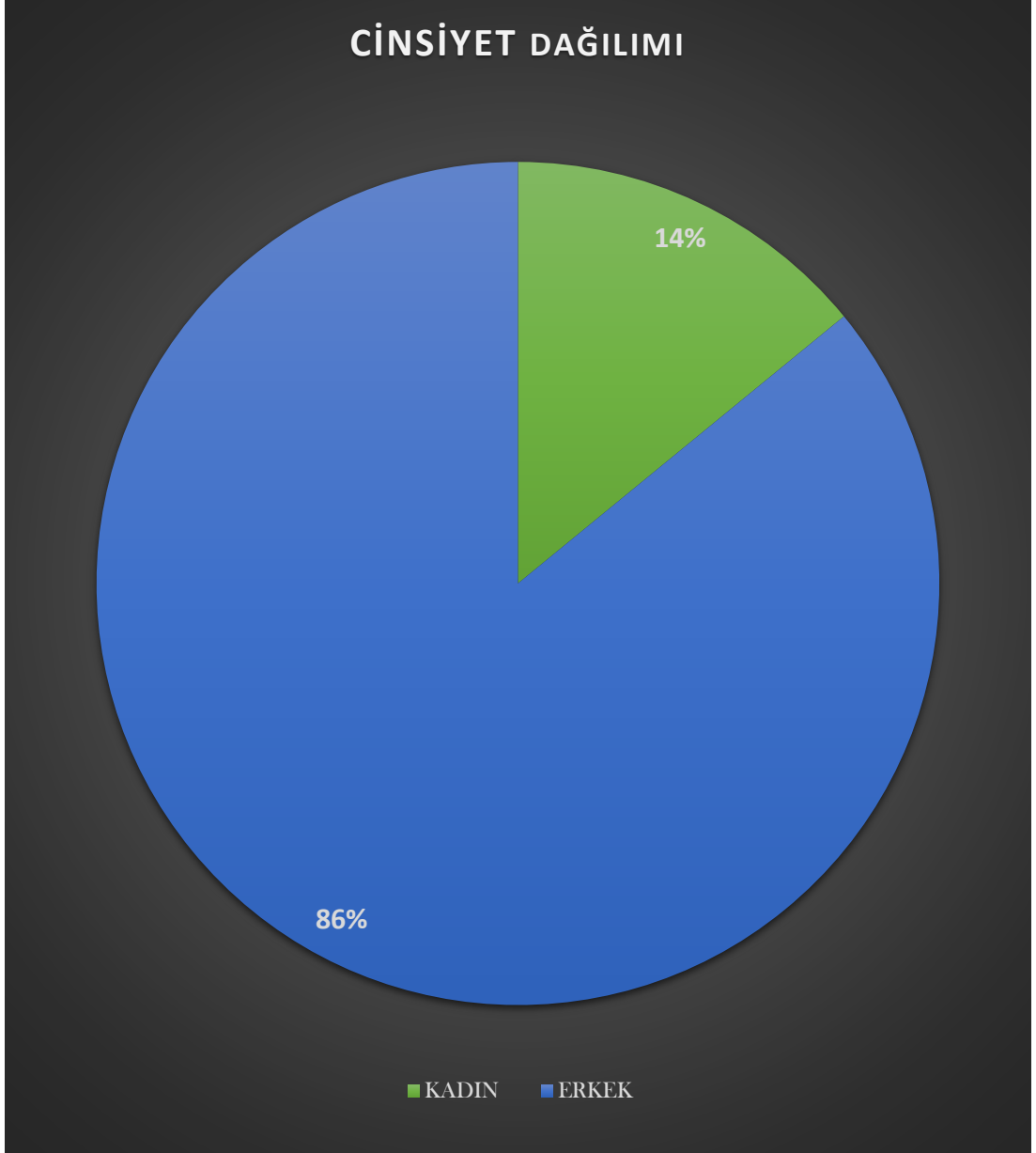
1. POLİS: 56
2. GARDİYAN: 21
3. ASKER:7
4. KORUCU: -
5. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN:-
6. DİĞER: c.evi yönetimi: 1

MEKÂN:

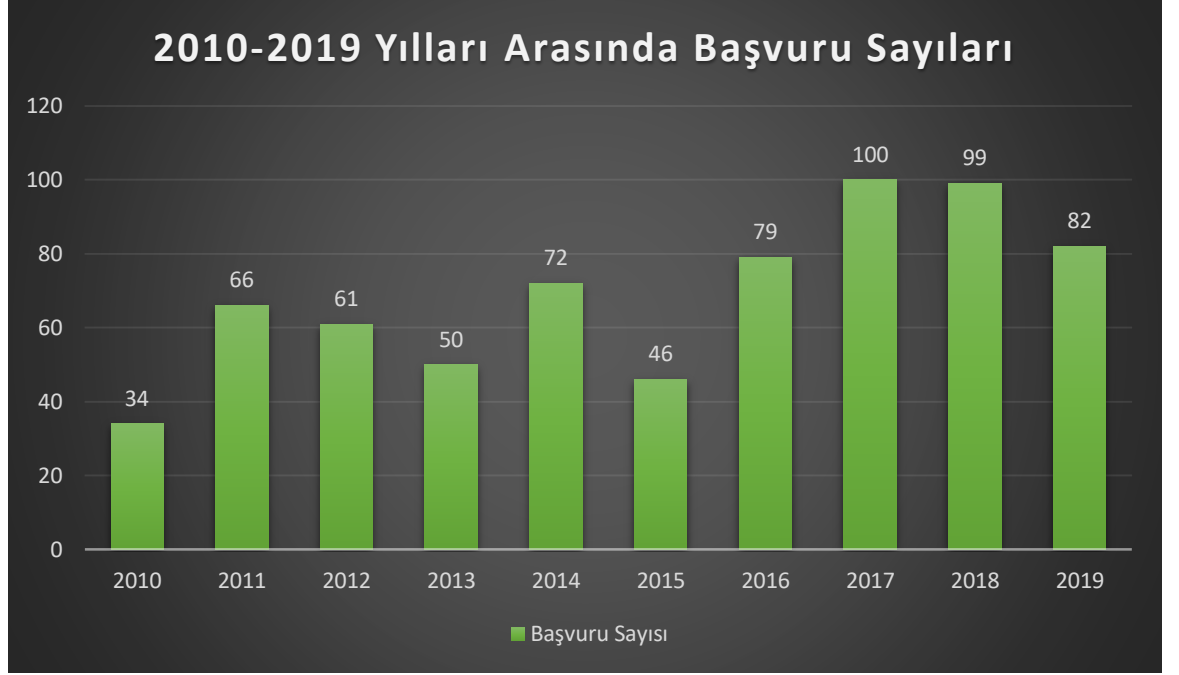
1. CEZAEVİ:21
2. GÖZALTINDA: 10
3. GÖZALTINA ALIRKEN: 23
4. SOKAKTA: 23
- 5.KIRSAL BÖLGE:1
6. ZIRHLI ARAÇ:-
7. ASKERİYE:-
- 8.DİĞER KAMU KURUMLARI (HASTANE, VALİLİK, İŞ YERİ VB.): -

GRAFİKLER

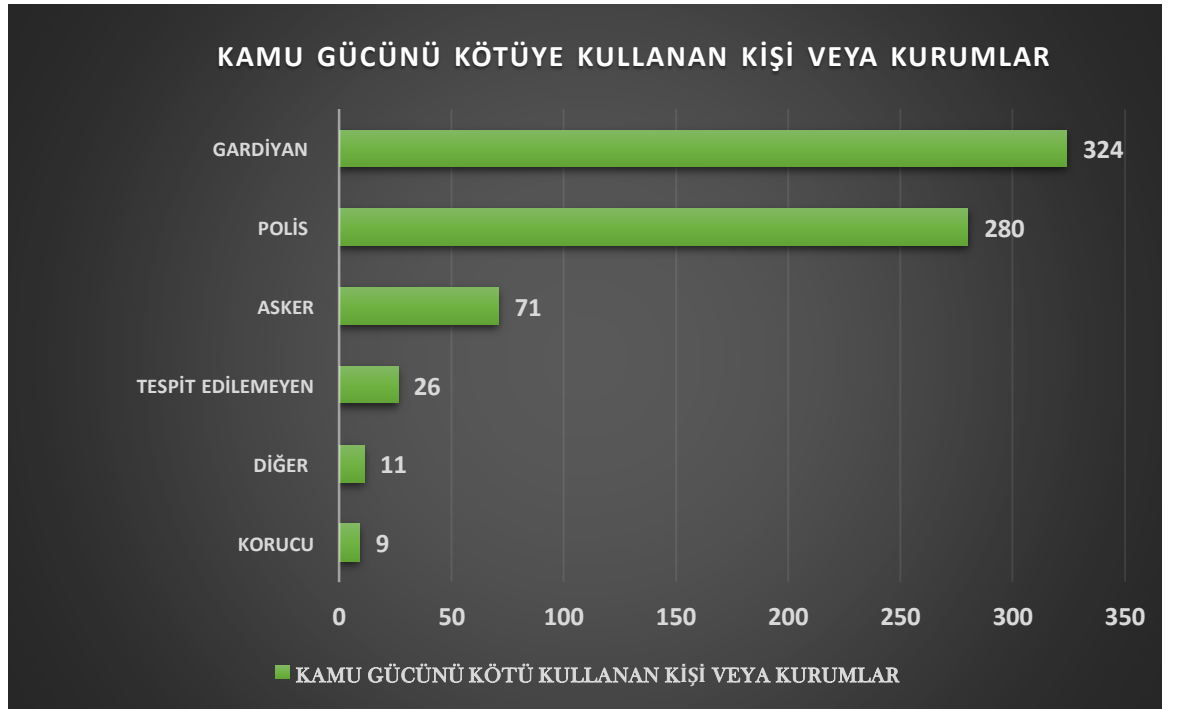
1. Son 10 yılda işkence ve kötü muamele iddiasıyla toplam 689 başvuru yapılmıştır. Bu başvuruların **97'si kadın, 592'si ise** erkektir.

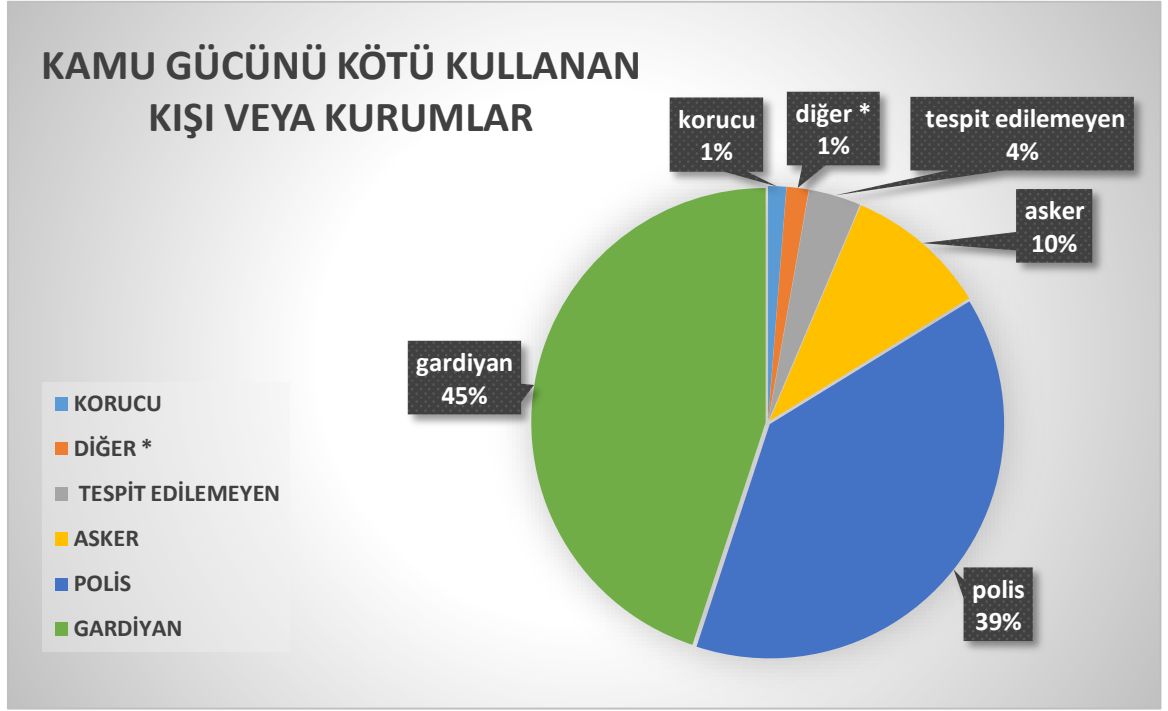
2. İHD Diyarbakır şubesine son 10 yılda alınan başvuru sayısının en fazla olduğu yıllar **217 ve 2018'dir.**

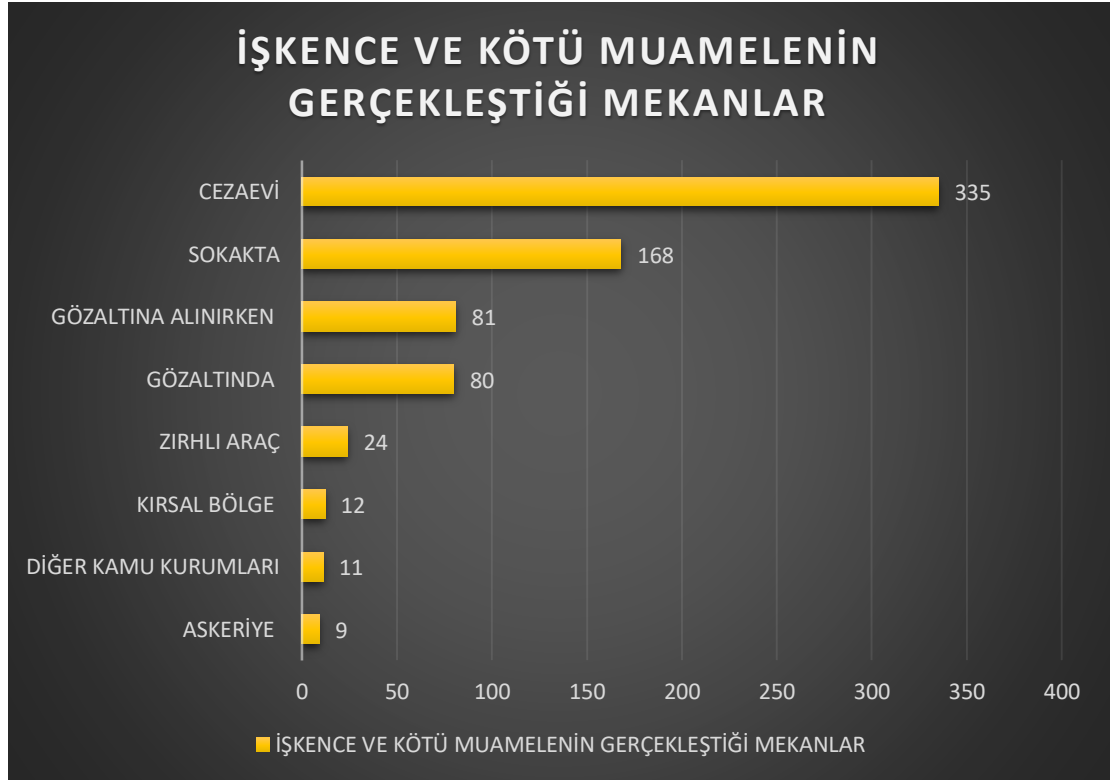
3. Son 10 yılda işkence ve kötü muamele iddiasıyla yapılan başvurularda fail olarak beyan edilen, kamu gücünü kötü kullanan kişi ve kurumlar sırasıyla;

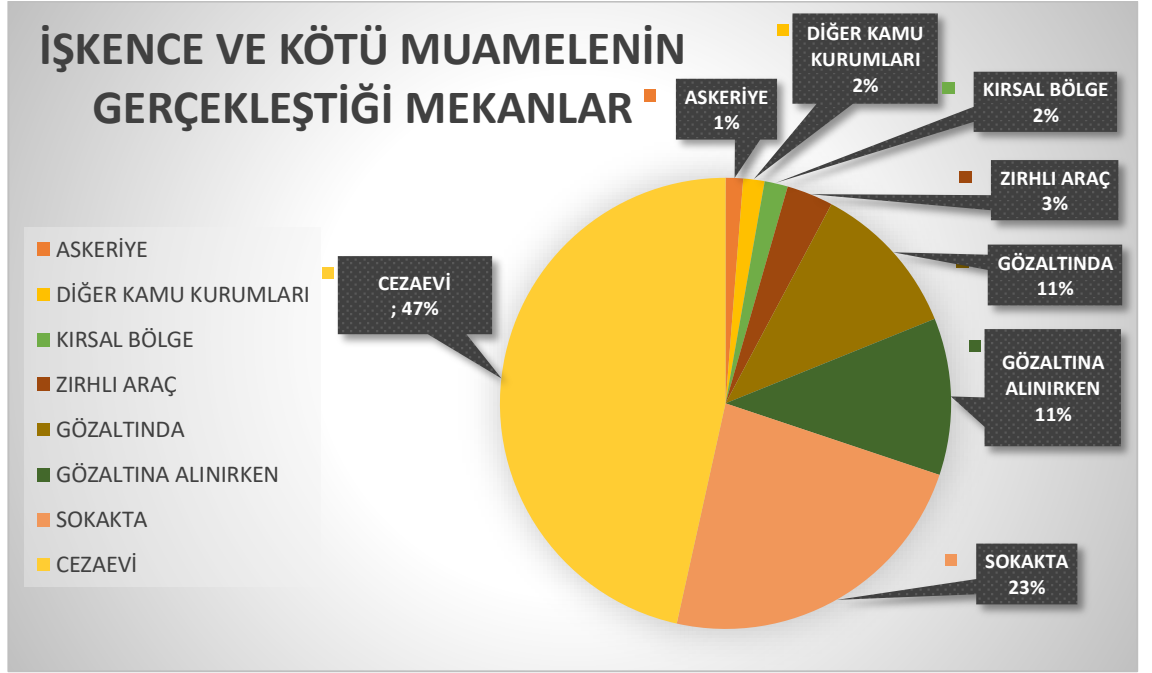
4. Kamu gücünü kötüye kullanan kişi ve kurumların son 10 yılda yüzdelik dağılımı;

5. Son 10 yılda işkence ve kötü muamelenin gerçekleştiği beyan edilen mekânlar sırasıyla;

6. İşkence ve kötü muamelenin gerçekleştiği beyan edilen mekânların son on yılda yüzdeleri dağılımı;

BULGULAR VE TESPİTLER

Yukarı da grafiklerle birlikte detaylı bir biçimde sınıflandırarak şematize ettiğimiz veriler ışığında tespit ettiğimiz başlıca bulgular şunlardır:

- Derneğimize 2010-2019 yılları arasında kolluk görevlileri, infaz koruma memurları başta olmak üzere kamu görevlilerinden fiziksel şiddet gördüklerini beyan ederek başvuruda bulunan toplam başvuru sayısı **690**'dır. Başvurucularımızdan 97'si kadın 592'si ise erkektir. Toplam başvuru sayısından 36'sı 18 yaşından küçük olup, 29 başvuru ise 50 yaş üzeridir. **10 yıl içerisinde derneğimize yapılan tüm başvuru kategorileri arasında işkence ve kötü muamele yani fiziksel şiddete dayalı başvurularının oranı %19.5'tir.**
- Kadın başvuru sahiplerinin en fazla başvuru yaptıkları yıllar; 30 başvuru ile 2019, 18 başvuru ile 2018 yılları olarak göze çarpmaktadır. 2019 yılı ise 50 yaş üstü başvuru sahibinin kamu görevlilerinden fiziksel şiddet gördüklerini beyan ederek, en fazla başvuru yaptıkları yıldır.
- Derneğimiz on yıllık verilerine göre fiziksel şiddeti en fazla ve en yaygın biçimde kullanan kamu görevlileri sırasıyla infaz koruma memurları(%45), polisler(%39), jandarma (%10) ve korucular(%1) şeklindedir. Bu sıralamada özellikle infaz koruma memuru(324) ve polis şiddeti(280) çok net biçimde göze çarpmaktadır.
- Fiziksel şiddetin uygulandığı iddia edilen mekan sıralamasında ise ilk sırada 335 başvuru ile cezaevleri gelmektedir. Başvuruların %47'si işkence ve kötü muamelelerin gerçekleştiği yer olarak cezaevlerini göstermiştir. 2010-2015 arasındaki ilk altı yılda hapisanelerden derneğimize fiziksel şiddet içerikli başvuru sayısı toplam 118 iken, 2016-2019 arasındaki dört yılda ise bu sayı 217 olarak kayıtlara geçmiştir. Hapisanelerden derneğimize ilgili iddialarla en az başvuru yapılan yıl 4 başvuru ile 2010 yılı, en çok başvuru yapılan yıl ise 78 başvuru ile 2018 yılı olmuştur. 2010-2015 yılları arasındaki durum, devlet ve hükümet tarafından zaman-zaman Kürt meselesine dair çözüm girişimlerinin olması ile ilişkilendirilebilirken; darbe girişimini ardından hükümetin baskıcı ve aşırı güvenlikçi politikaları sonraki dört yıla ilişkin vakaların artış tablosunu açıklayabilecek önemli etkenler olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan son yıllarda hükümetin izlediği politikalardan kaynaklı hapisanelerin doluluk oranının artması da bir diğer önemli etmen olarak göze çarpmaktadır.
- **2017 yılında işkence ve kötü muamele başvuruları cezaevlerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle 2010-2014 yılları arasında bu başvurularda sürekli olarak bir artış olduğu, 2017 ve 2018 yıllarında en yüksek rakamlara ulaştığı görülmektedir. Cezaevlerinden şubemize yapılan başvurularda işkence/kötü muamelelerin çoğunluğu girişlerde, çıplak arama dayatması yapılarak, ani koğu baskınlarında, nakil esnasında ring aracı içinde gerçekleştiği belirtilmiştir.**
- Bu on yıllık süreçte yapılan başvurulardan elde ettiğimiz verilere göre kolluk kuvvetlerinin mağdur başvuru sahiplerine yönelik fiziksel şiddeti yoğun olarak kullandığı iddia edilen mekanlar arasından göze çarpan bir diğer mekan ise sokak/kamuya açık

alanlardır. 689 başvuru arasında 168'i sokak ortasında kolluk görevlilerince darp/kaba dayak/fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bu alanda en az başvuru 6 ile 2016 yılı, en çok başvuru ise 23 başvuru ile 2014 yılı olmuştur. Kolluk kuvvetinin, şiddeti sokağa taşıması yönündeki tavrının, öte yandan içerisinde hükümet ve devlet tarafından aykırı kabul edilen tüm toplumsal kesimlere yönelik bir tehdit unsuru barındırdığı değerlendirilmektedir.

- **Gözüaltına alınırken işkence ve kötü muameleye uğradığı iddiasıyla yapılan başvurusu sayısı, 2019 yılında en yüksek rakamlara ulaşmıştır. Bu rakam ise son 10 yılın en yüksek rakamıdır. (Yukarıda detaylı bir şekilde verilen bilgiler incelendiğinde görülecektir.) incelediğimiz başvurularda gözüaltına alınırken gerçekleştiği iddia edilen işkence ve kötü muamelenin çoğunluğu, eve ilk giriş anında, kameraların olmadığı geçişlerde, zırhlı araçların/gözüaltı araçlarının içerisinde yapıldığı ifade edilmektedir.**
- Polisin fail olduğu iddiasıyla derneğimize son on yılda en fazla başvurunun yapıldığı yıl 2019 yılı olarak kayıtlara geçmiştir. 2019 yılında başvuru sayısı 56'ya ulaşmış, onu takip eden yıl 38 başvuru ile 2011 yılı olmuştur. Failin polis olarak belirtildiği başvuru sayısının en az sayıda olduğu yıl ise 18 başvuru ile 2017 yılı olarak göze çarpmaktadır.
- Kırsal alanda çatışmaların arttığı yıllarda genel olarak diğer yıllara göre jandarma tarafından mağdurlara uygulanan işkence ve kötü muamele yapıldığı iddiasıyla derneğimize yapılan başvurularda görece artış tespit edilmiştir. Failin asker olarak belirtildiği vakalara ilişkin başvurunun en fazla olduğu yıl 17 başvuru ile 2017 yılı olmuş, 2011 ve 2015 yıllarında ise şubemize bu yönlü herhangi bir başvuru yapılmamıştır.
- Failin korucu olarak belirtildiği vakalara ilişkin en çok başvuruların olduğu iki yıl sırasıyla 9 başvuru ile 2011, 7 başvuru ile de 2014 yılları olmuştur. 2013, 2016 ve 2019 yıllarında bu konuda derneğimize başvuru yapılmamıştır.
- Her ne kadar raporumuzda bu teferruata girilmemişse de incelenen başvurularda, mağdurların büyük çoğunluğunun, ya politik sebeplerden hapisanelerde tutulan ya da politik nedenlerle gözüaltına alınan kişilerden oluştukları dikkat çekmiştir.
- Derneğimize fiziksel şiddete ilişkin yapılan başvurularda yıllara göre dalgalanmalar mevcuttur. Özellikle yüz başvuru ile 2017 yılı ve doksan dokuz başvuru ile de 2018 yılı en fazla mağdurun başvuru yaptığı iki yıldır. Bu yılları 82 başvuru ile 2019 yılı takip etmektedir. Bu yıllarda devlet ve hükümetin Kürt meselesinin demokratik ve adil yollardan çözümü için adım atmaması, insan hakları evrensel normlarından uzaklaşması, görece daha fazla otoriterleşerek şiddeti caydırıcı ve “terbiye edici” bir araç olarak kullanma çabası, kamu görevlilerinin vatandaşlara yönelik aşırı şiddet kullanımı; bu yıllarda artan vaka sayısının başlıca nedenleri olarak değerlendirilmektedir.
- Fiziksel şiddet mağdurları tarafından derneğimize yapılan başvuruların en az olduğu yıl ise 2010 yılı olarak görülmektedir. Özellikle bu yıl içerisinde iktidar yetkililerinin

toplum karşısında kullandığı dilin görece daha yumuşak, makul ve barışçıl olması; kamu görevlileri tarafından uygulanan fiziksel şiddet vakalarının diğer yıllara nazaran daha az sayıda olmasını izah edebilecek etmenlerden biri olarak değerlendirilebilir.

- Toparlayacak olursak ; son on yılda derneğimize yapılan 689 başvuru, işkence ve kötü muamelenin gerçekleştiğini ifade ettiği mekanlar sırayla ;

1. CEZAEVİ	: 335 BAŞVURU İLE %47
2. SOKAKTA	: 163 BAŞVURU İLE %23
3. GÖZALTINA ALIRKEN	: 81 BAŞVURU İLE %11
4. GÖZALTINDA	: 80 BAŞVURU İLE %11
5. ZİRHİ ARAÇ	: 24 BAŞVURU İLE %3
6. KIRSAL BÖLGE	: 12 BAŞVURU İLE %2
7. DİĞER KAMU KURUMLARI	: 11 BAŞVURU İLE %2
8. ASKERİYE	: 9 BAŞVURU İLE %1

- Başvurucuların işkence ve kötü muameleyi gerçekleştiğini iddia ettiği kamu gücünü kötüye kullanan kişiler ise sırayla;

1. GARDİYAN VE C.EVİ YÖNETİMİ	: 324 % 45
2. POLİS VEYA SİVİL POLİS	: 280 BAŞVURU İLE %39
3. ASKER/JANDARMA	: 71 BAŞVURU İLE %10
4. BİLİNMEYEN/ TESPİT EDİLEMEYEN	: 26 BAŞVURU İLE %4
5. KORUCU	: 9 BAŞVURU İLE %1
6. DİĞER	: 1 BAŞVURU İLE %1

TALEPLER VE ÖNERİLER

1. İşkence fail/faillerine karşı açılan soruşturmalar etkin bir şekilde yürütülmeli, işkencede cezasızlığa son verilmelidir.
2. Hükümet belli kademelerinde görev alan yetkililer tarafından sarf edilen ve İşkencenin artmasına neden olan söylemlerden vazgeçilmeli, işkencecilerin yargı kararı ile korunması ve aklanmaya çalışılması uygulamasına son verilmelidir.
3. BM İşkenceye Karşı Sözleşmeye Ek İhtiyari protokolün (OPCAT) gereği Türkiye tarafından yerine getirilmeli gözaltı birimleri ile cezaevleri bağımsız heyetlerin denetimine açık hale getirilmelidir.
4. İşkence mağdurlarının iç dünyalarında maruz kaldıkları travmanın etkilerinin giderilmesi amacı ile mağdurlar rehabilite programlarına dahil edilmeli ve kendilerine psikolojik destek sağlanmalıdır.
5. İşkence fail/faillerine yargılandığı dosyalarda zamanaşımı uygulamasına son verilmeli, İşkence fail/failleri hak ettikleri cezalarla cezalandırılmalıdır.

6. Türkiye Cumhuriyet tarafından bugüne kadar işkence eylemine maruz kalan mağdurlar ve işkencede yaşamını yitirenlerin aileleri ve tüm toplumdan özür dilenmeli, bireysel hak ve özgürlüklerin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır.